Van Ambitie naar Actie:
De weg naar een luchtkwaliteitsbeleid

5 november 2026

Lizzy Kool en Emma Tabak

Gemeente Utrecht

Utrecht.nl/Luchtkwaliteit

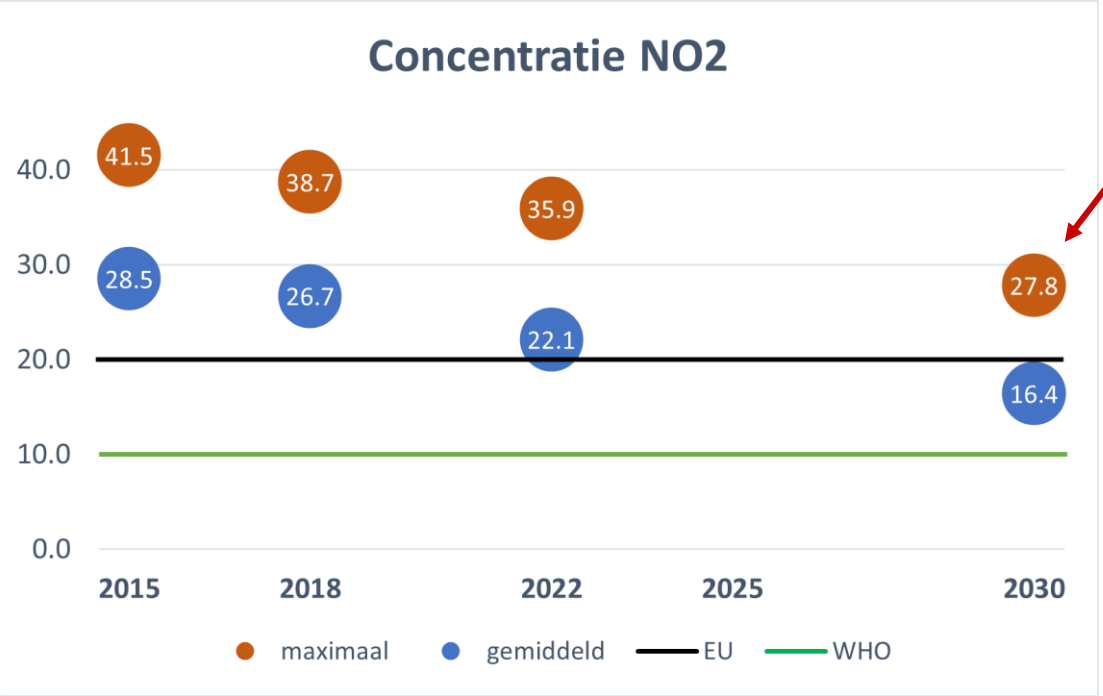
Aanleiding: Wat was onze opdracht?

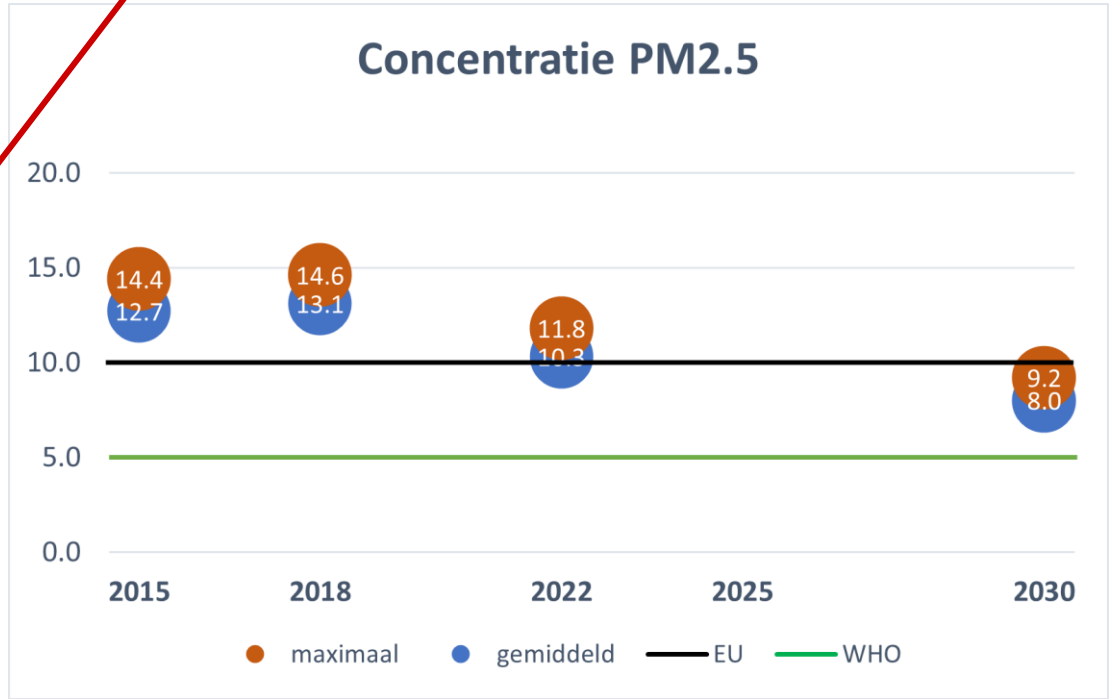
- **Opdracht:** Nieuwe beleidsnota en uitvoeringsprogramma opstellen ter vervanging van 'Utrecht kiest voor gezonde lucht' (2020-2025)

- **Waarom nieuwe beleidsnota?**
  - ✓ Programma liep af/maatregelen in uitvoering. Niet voldoende om aan ambitie en wettelijke verplichting te voldoen.
  - ✓ WHO-advieswaarden aangescherpt in 2021
  - ✓ Ambitie coalitieakkoord: streven naar de WHO-advieswaarden

Hoe schoon is de lucht in Utrecht?

- Op diverse plekken in de stad (vooral langs drukke wegen) verwachten we in 2030 **niet** te voldoen aan de wettelijk verplichte EU grenswaarden voor NO_2 als we geen extra maatregelen nemen.
- De concentraties van stikstofdioxide (NO_2) en fijnstof ($PM_{2,5}$) liggen ver boven de WHO-advieswaarden uit 2021.

Gemeente Utrecht

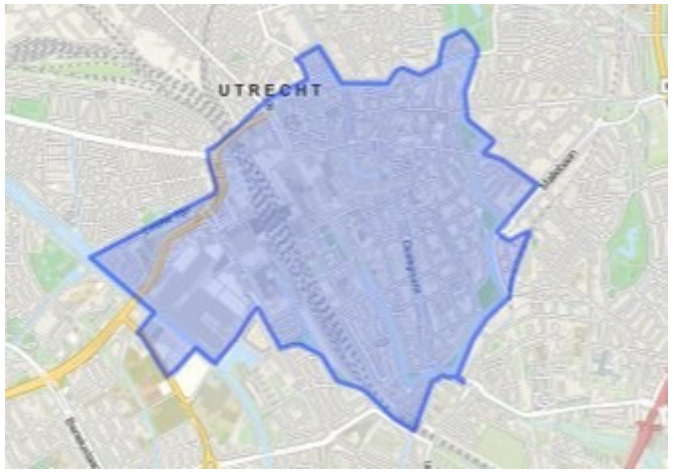
Overschrijdingen EU-grenswaarden

Gemeente Utrecht

Al eerder vastgestelde maatregelen

Maatregel	Sinds
Eerste stad met milieuzone vrachtauto's (samen met Eindhoven)	2007
Milieuzone voor personen- en bestelauto's	2015
Communicatiecampagne en subsidie houtstook	2021
Milieuzone autobussen	2022
Ondertekening SEB	2023
Uitvoeringsprogramma bouwlogistiek	2023
Zero-emissie zone bestel- en vrachtauto's	2025

SEB

Gemeente Utrecht

Beleidsnota opstellen

Verwachting

Een document van 5 pagina's, ambities waren al bekend (EU grenswaarden en WHO advieswaarden)

Uitdagingen/ontwikkelingen tijdens traject

- EU grenswaarden aangescherpt
- Raadsinitiatief buitenstookverbod
- Eerste beleidsnota onder omgevingswet: raad gaat alleen over kaders (beleidsnota) en niet maatregelen (uitvoeringsprogramma)
- Na ter inzagelegging kwam het collegebesluit om maatregelen toe te voegen aan de nota

Resultaat

Beleidsnota inclusief maatregelen (42 pagina's)

Totstandkoming maatregelenpakket

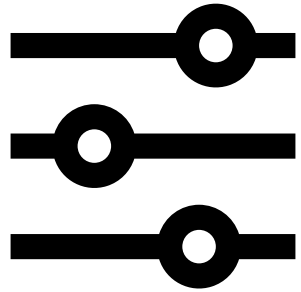
Effectonderzoek

Participatietraject

Scenario's opgesteld

Gemeente Utrecht

Scenario's

	Scenario 1	Scenario 2	Scenario 3
Doel	**Behalen EU-grenswaarden**	**Behalen EU-grenswaarden en stapsgewijs richting WHO-advieswaarden 2021**	**Zo snel mogelijk streven naar WHO-advieswaarden 2021**
	Maatregelen	*Maatregelen*	*Maatregelen*
Wegverkeer	• Uitbreiding grenzen milieu- en ZE-zone in 2027-2030 • ZE zone brom- en snorfietsen vanaf 2028 • Aanscherpen milieuzone personenauto's naar emissieklasse 6 voor alle brandstoffen (wanneer mogelijk)	• Uitbreiding grenzen milieuzone in 2027 • ZE zone brom- en snorfietsen vanaf 2028 • Aanscherpen milieuzone personenauto's naar emissieklasse 6 voor alle brandstoffen (wanneer mogelijk) • Uitbreiding grenzen ZE zone in 2030	• Uitbreiding grenzen milieu- en ZE-zone in 2027 • ZE zone brom- en snorfietsen vanaf 2027 • ZE zone personenauto's in 2030 • Autoluwe binnenstad invoeren
Houtstook	X	• Geen rookkanalen in nieuwbouw • Inzet gedragsverandering • Binnen stookverbod vanaf 2030	• Binnen stookverbod vanaf 2026
Mobiele werktuigen	X	• Handhaven op stofemissies • Onderzoek naar SEB eisen in niet-gemeentelijke projecten	• Handhaven op stofemissies • SEB eisen in niet-gemeentelijke projecten

Gemeente Utrecht

Bestuurlijk proces: betrekken Raad

- Sept 2024 Sessie met college
- Okt 2024 Raadsvoorstel met middenscenario
- Dec 2024 Raadsinformatiebijeenkomst
- Moties
- Jan/feb 2025 beleidsnota vastgesteld

Gemeente Utrecht

Beleidsnota Luchtkwaliteit

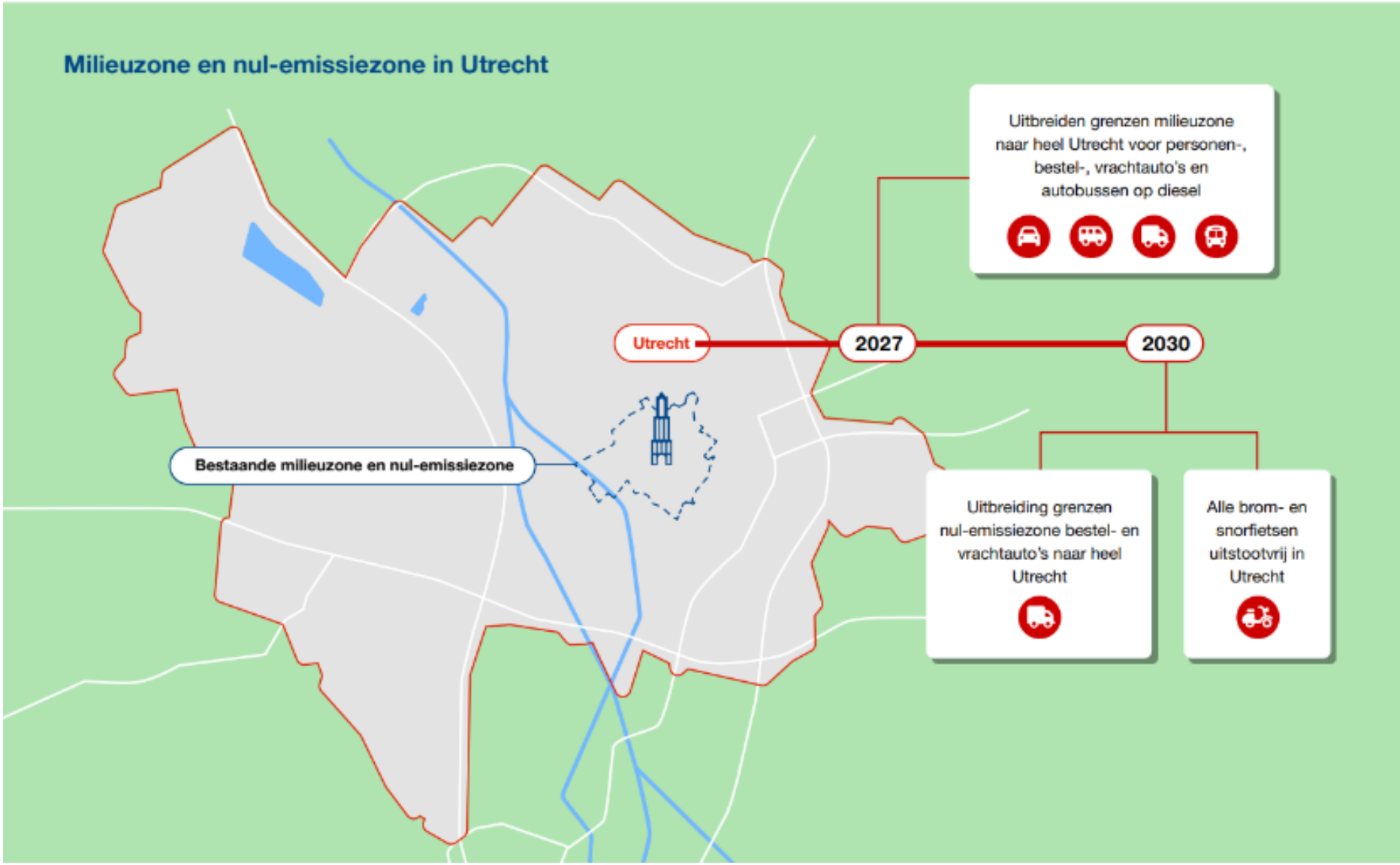
Gezonde lucht voor iedereen 2025 – 2030

Gemeente Utrecht

Utrecht.nl/
luchtkwaliteit

Gemeente Utrecht

Maatregelen wegverkeer

Gemeente Utrecht

Maatregelen houtstook

→ Samen met het vuurwerkverbod en de aanpak voor rookvrije plekken, verminderen deze maatregelen de fijnstof uitstoot door inwoners aanzienlijk.

Maatregelen mobiele werktuigen

- Aandacht voor naleven eisen fijnstofemissies door bouwstof (verstuiving, slopen, frezen).
- Onderzoeken: SEB-eisen stellen aan niet-gemeentelijke projecten.

Gevolgen voor Uitvoeringsprogramma

- Vertraging beleidsnota → tijdsdruk uvp omdat maatregelen anders niet op tijd meer ingevoerd konden worden
- In beleidsnota toegezegd dat we een paar uitzonderingen zouden opnemen in het uvp, maar daar was te weinig tijd voor
- Maatregelen waren op hoofdlijnen al uitgewerkt en vastgesteld, weinig toegevoegde waarde uitvoeringsprogramma

→ oktober uvp vastgesteld (met iets meer detail, maar weinig veranderingen)

Gemeente Utrecht

Problemen bij uitvoering maatregelen

- Wetswijziging RVV → uitbreiding milieuzone voor alleen personenauto's en bussen niet mogelijk
- Netcongestie → uitbreiding ZE-zone onder druk
- Juridische toets houtstook leidde tot nieuwe inzichten: Verbod op rookkanalen niet mogelijk bij projecten van derden

▲ De uitbreiding van de milieuzone in Utrecht naar de rest van de stad kan voorlopig niet doorgaan. © ANP

Voorlopig streep door uitbreiding van milieuzone Utrecht voor vervuilende diesels: het mág helemaal niet

Gemeente Utrecht

Geleerde lessen

- Hou ambities (beleidsnota) en maatregelen (uitvoeringsprogramma) zoveel mogelijk gescheiden
- Bedenk van tevoren goed hoe je bestuurlijke proces gaat lopen en hoe je de raad tijdig betrekt
- Betrek een jurist en hou ontwikkelingen voortdurend in de gaten
- Creëer voldoende ruimte voor het college om maatregelen indien nodig te wijzigen na vaststelling uitvoeringsprogramma
- Denk al in een vroeg stadium aan de praktische uitwerking van maatregelen en betrek handhaving daarbij

VRAGEN?

Lizzy Kool – lizzy.kool@utrecht.nl

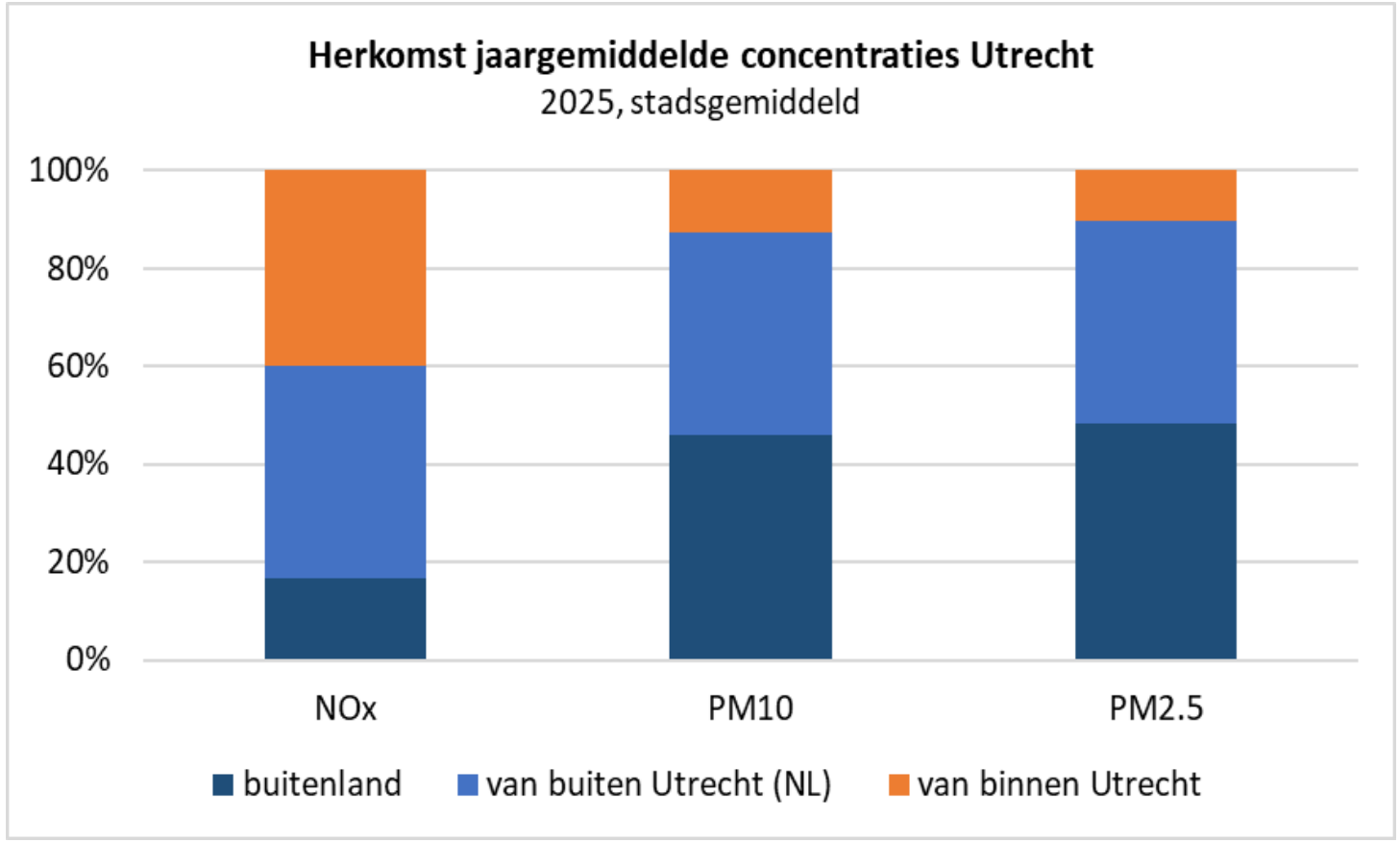
Emma Tabak – emma.tabak@utrecht.nl

Bijlage

- Utrecht kiest voor gezonde lucht
- Beleidsnota ‘Gezonde Lucht voor Iedereen’
- Uitvoeringsprogramma ‘Gezonde Lucht voor Iedereen’
- Rapport RHDHV
- Participatie verslag

Gemeente Utrecht

Waar komt de luchtvervuiling vandaan?

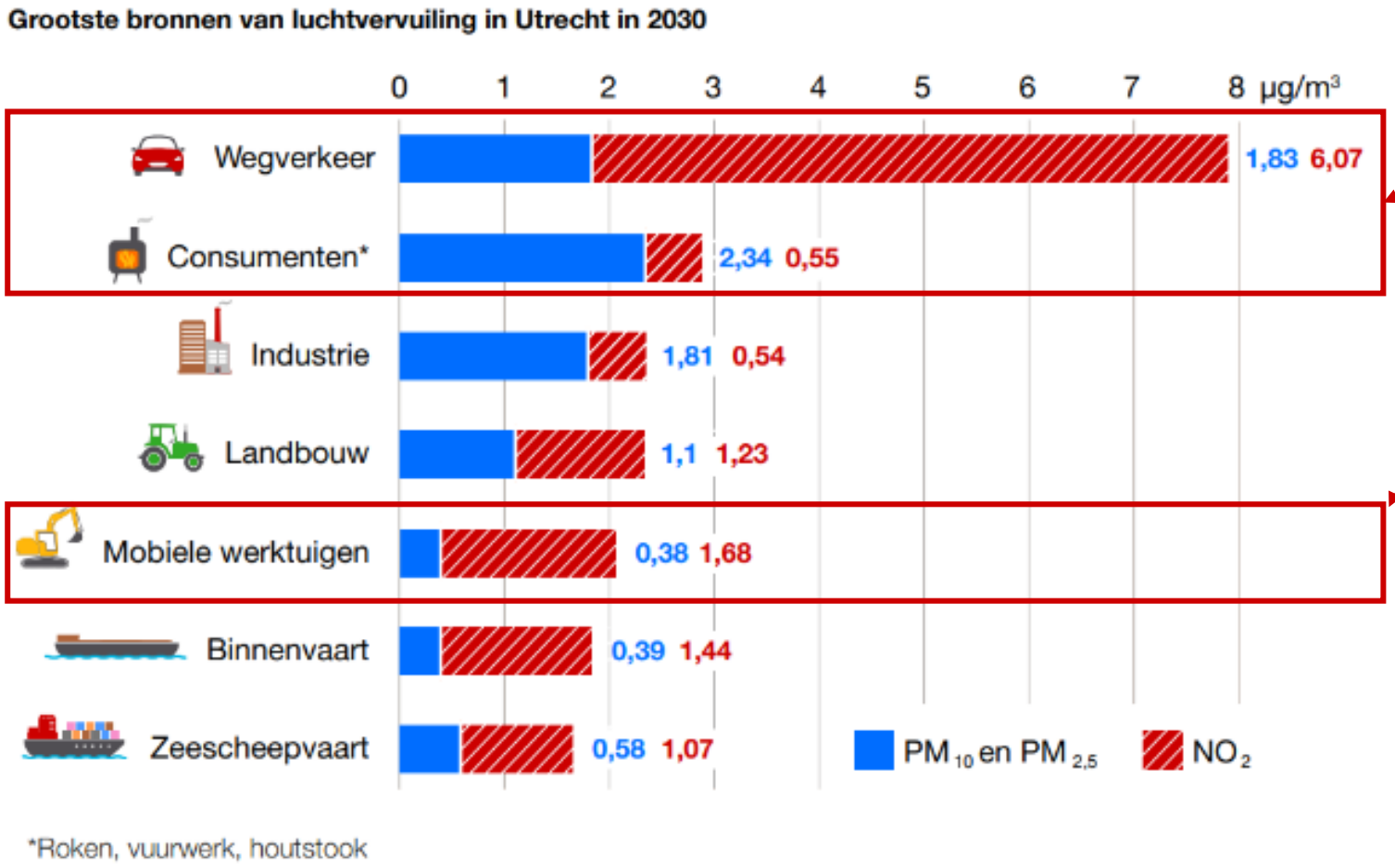

Bron: detailanalyse RIVM, 2019

- Gemiddeld komt in Utrecht 20% van de luchtvervuiling uit de stad zelf.
- De overige 80% komt van buiten Utrecht.

Gemeente Utrecht

De grootste vervuilers

Lokale maatregelen

Lobby

Op alle bronnen

Gemeente Utrecht

Leidende principes

We werken toe naar een uitstootvrije stad.

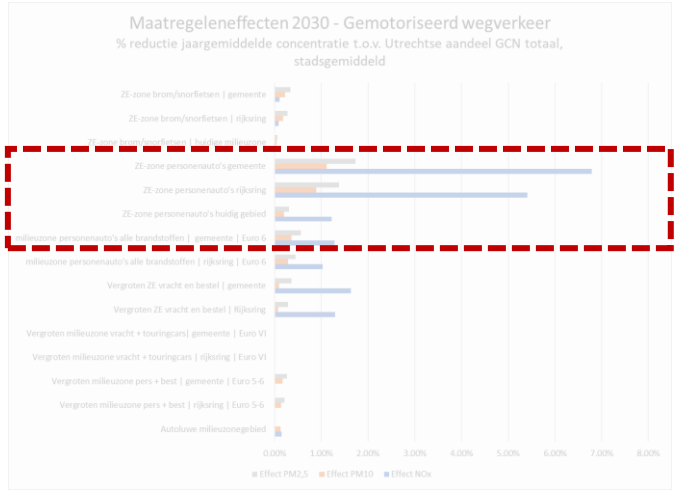
Waar vrijblijvende maatregelen onvoldoende opleveren, kiezen we voor meer sturende maatregelen.

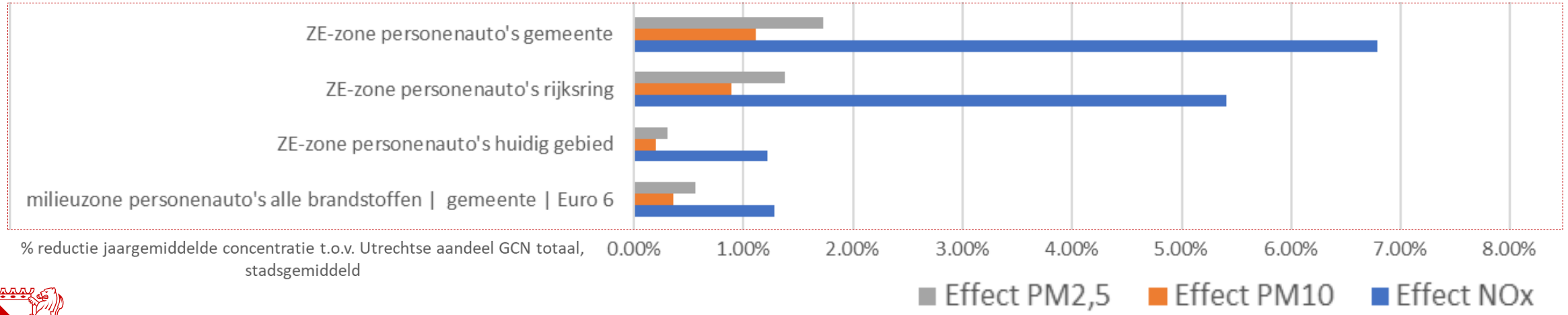
We richten ons op (lokale) bronnen waar de meeste winst op het gebied van luchtkwaliteit en gezondheid te behalen is: wegverkeer, houtstook, mobiele werktuigen

Iedereen draagt bij: bewoners, ondernemers, gemeente.

Effectonderzoek: wegverkeer

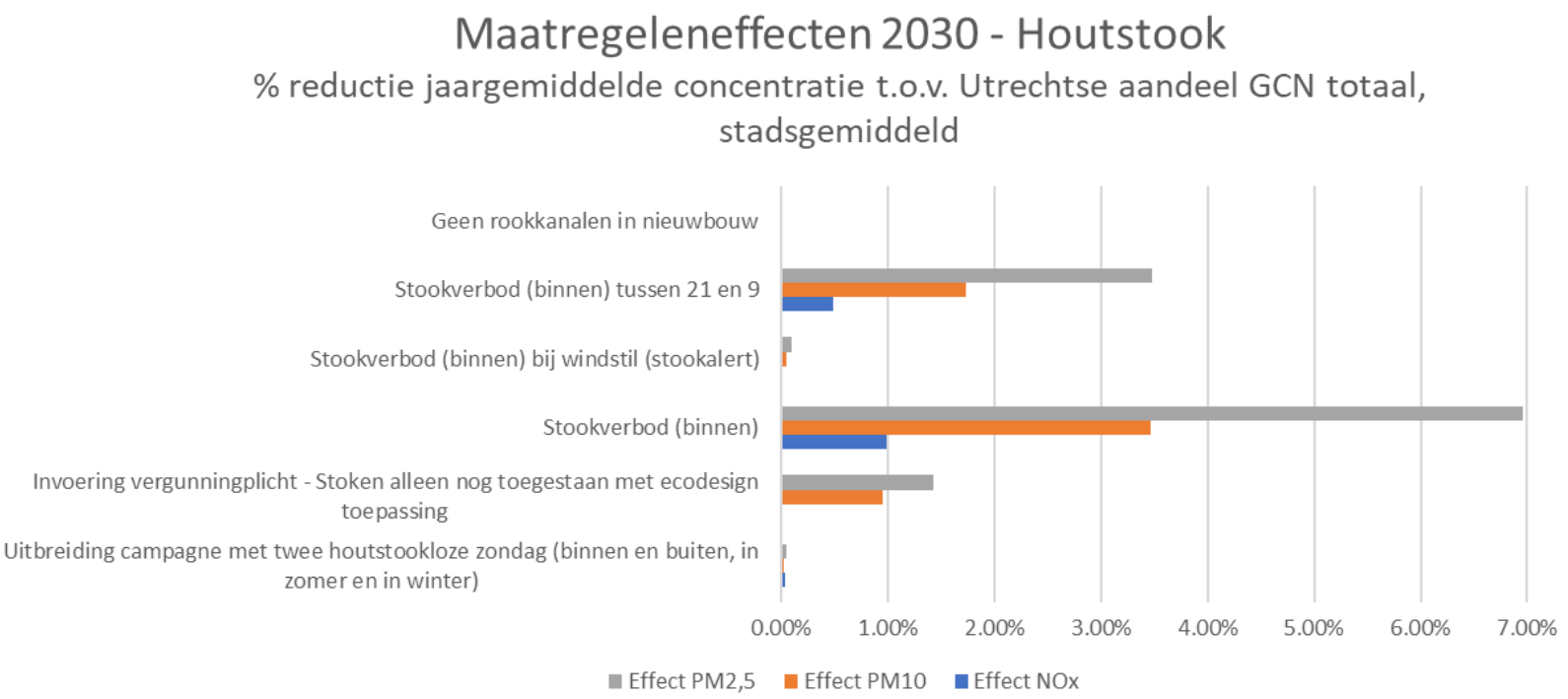
- Vermindert voornamelijk stikstofdioxide
- Het invoeren van een (grote) ZE-zone voor personenvervoer is het meest effectief.
- Vergroten en aanscherpen van de milieu-/ZE-zone is ook effectief.
- Maatregelen versterken elkaar: bij invoering van zowel uitbreiding als aanscherping, is het effect groter.
- ZE-zone brom- en snorfietsen voorkomt ook directe gezondheidsschade.

Gemeente Utrecht

Effectonderzoek: houtstook

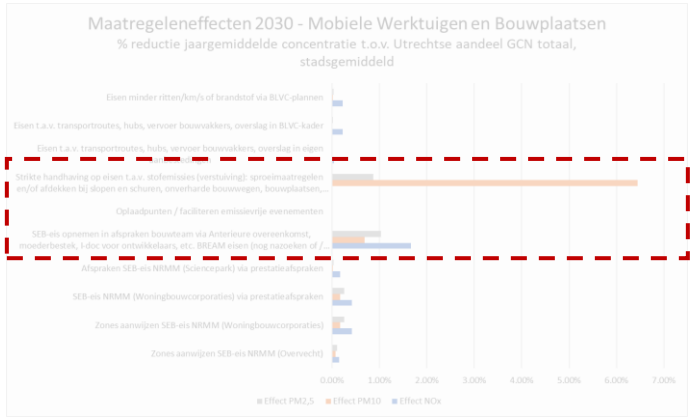

- Maatregelen hebben het meest effect op de fijnstof uitstoot (PM_{10} en $PM_{2,5}$), minder op NO_2.
- Ook direct lokaal effect voor omwonenden
- Een stookverbod (binnen) is veruit het meest effectief.
- Campagne geen groot effect, maar helpt wel voor gedragsverandering.
- Geen rookkanalen in nieuwbouw voorkomt verdere toename houtstook.

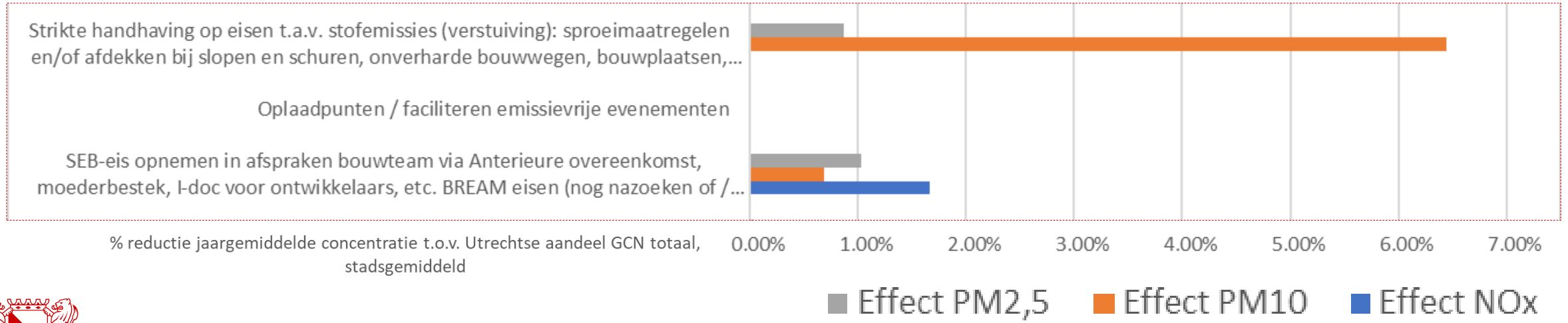
Gemeente Utrecht

Effectonderzoek: mobiele werktuigen

- Naleving fijnstofemissies bij bouw is veruit het meest effectief.
- SEB-eis* opnemen bij niet-gemeentelijke projecten is effectief voor zowel NO_x als fijnstof.

* SEB: landelijk convenant Schoon en Emissieloos Bouwen

Gemeente Utrecht

Draagvlak algemeen

77,3% van 1000 ondervraagde bewoners vindt dat de gemeente maatregelen moet nemen om inwoners te beschermen tegen ongezonde lucht

Inwoners hebben tijd nodig om te wennen aan maatregelen: stapsgewijs invoeren

Er moeten goede alternatieven zijn

Draagvlak wegverkeermaatregelen

Uitstootvrij als **toekomstbeeld**.

Er moeten goede **alternatieven** komen (deelvervoer, OV, financiële compensatie).

Rechtvaardigheid is belangrijk: iedereen moet het zich kunnen veroorloven.

Een ZE zone voor personenauto's gaat mensen nog te ver.

Auto wordt als noodzakelijk gezien door grote groep inwoners.

Een ZE zone voor brom- en snorfietsen heeft meer draagvlak omdat deze ook voor vermindering van geluidsoverlast zorgt.

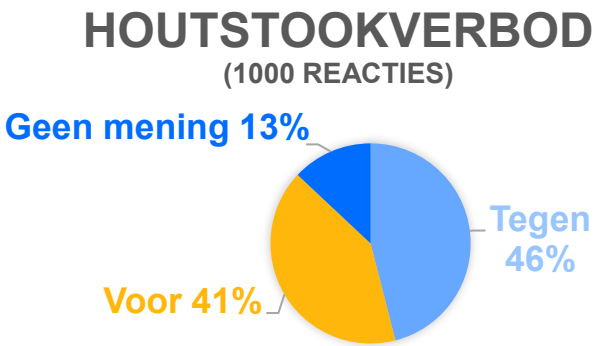
Draagvlak houtstookmaatregelen

Kennis over ‘grootte van de bron’ en de schadelijkheid ontbreekt.

Sterke voor- en tegenstanders. 44,4% geeft aan overlast te ervaren.

Urgentie voor maatregelen wordt niet door iedereen gevoeld.

Mensen willen **rekening houden met elkaar**. De bereidheid om minder te stoken is groter wanneer kennis over houtstook toeneemt.

Nuance: veel mensen geven aan eerst alternatieven te willen onderzoeken (zoals een verbod bij windstil weer of op bepaalde tijden) of vinden het nu te vroeg voor een totaalverbod (maar willen het later wel).

Gemeente Utrecht

Globale kosten maatregelenpakket (t/m 2031)

Maatregel	Periode	Kosten (€)
Milieu- en nul-emissiezones	2025 - 2031	4 miljoen
Sloopsubsidie auto's	2026	7,5 ton
Brommerzone	2026 - 2031	3,5 ton
Sloop/aanschafsubsidie brommers	2025 - 2026	2 ton
Houtstookverbod	2029 - 2031	3 ton
Subsidie verwijderen kachels/schoorstenen (restant)	2025	1 ton
Communicatiecampagnes (incl. houtstook), 'slimme' bandenpompen	2025 - 2031	7 ton
Weren mobiele (bouw)werktuigen	2025 - 2031	7 ton
Stofemissies bouwplaatsen	2025 - 2029	1,7 ton
Meetnet	2025 - 2031	3,5 ton
Nb. Bedragen zijn inclusief voorbereidingskosten, vaak in het jaar vóór de invoering.		